

მტკიცების ტვირთის პრობლემა განზრახვადი პატიმრობისას

აბსტრაქტი

სტატია ეხება სისხლის სამართალწარმოების ერთ-ერთ აქტუალურ პრობლემას. თავისუფლების უფლება ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა რიგს განეკუთვნება, რომელიც დაცულია მოქმედი ეროვნული და საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტებით. სისხლის სამართლის პროცესის დროს ძირითად უფლებებში და თავისუფლებებში ჩარევა გამართლებულია მხოლოდ განსაკუთრებულ გარემოებებში. დაპატიმრება არის აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე მკაცრი სახე, რომელიც გულისხმობს პიროვნების მიმართ შეფარდებულ უკიდურეს ღონისძიებას, რაც პირდაპირ არის დაკავშირებული მისი უმნიშვნელოვანესი ღირებულებების – თავისუფლების აღკვეთასთან. განგრძობადი პატიმრობა და მისი მტკიცების ტვირთის პრობლემა დღემდე რჩება ერთ-ერთ გადაულახავ დაბრკოლებად ქართული მართლმსაჯულებისთვის. კვლევის მიზანია განგრძობადი პატიმრობისას მტკიცების ტვირთის პრობლემების იდენტიფიცირება და მათი გადაჭრის უზრუნველსაყოფად გასატარებელ ღონისძიებათა განსაზღვრა.

I. შესავალი

ადამიანის თავისუფლება დაცულია უმაღლესი კონსტიტუციური სტანდარტით, რაც გულისხმობს ბრალდებულის, უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპის პატივისცემით, თავისუფლებაში ყოფნას მანამ, სანამ მის მიმართ გამოტანილი არ იქნება გამამტყუნებელი განაჩენი.

საწყის ეტაპზე აღკვეთის ღონისძიებად პატიმრობის გამოყენება შესაძლებელია გამართლებული იყოს ბრალდებულის მიმალვის, მტკიცებულებათა განადგურების ან/და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკების მხედველობაში მიღებით. თუმცა დროის გასვლასთან ერთად, ასეთი რისკები მცირდება, შესაბამისად, პირის პატიმრობაში ყოფნა ხარისხობრივად სულ უფრო მეტი და წონადი არგუმენტების მოშველიებით უნდა დასაბუთდეს.

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი [l.dzneladze@mof.ge]

ამავე კონტექსტში პრობლემატურია მტკიცების ტვირთის გადანაწილების პრობლემა საპატიმრო გირაოს შეფარდებისას, რაც პატიმრობისა და გირაოს გამოყენების შერეულ (ჰიბრიდულ) ვარიანტად გვევლინება. მოსამართლეთა უმრავლესობა, აღკვეთის ღონისძიებად გირაოს შეფარდებისას, დაკავებული ბრალდებულების მიმართ იყენებს პატიმრობას, როგორც გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის საშუალებას. ამ დროს პატიმრობის შეფარდების ერთადერთ განმსაზღვრელ ფაქტორად მიეთითება პირის მიმართ გამოყენებული საპროცესო იძულების ღონისძიება – დაკავება.

ერთადერთი მიზანი, რაც საპატიმრო გირაოს ინსტიტუტს შესაძლებელია გააჩნდეს, არის შეფარდებული გირაოს ფულადი თანხით ან ეკვივალენტური უძრავი ქონებით დროულად უზრუნველყოფა. მეტიც, თუ ბრალდებული სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში ვერ უზრუნველყოფს გირაოს თანხას, არსებობს მაღალი ალბათობა, რომ იგი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულ 60 დღემდე ვადას გაატარებს პატიმრობაში, სანამ სასამართლო კიდევ ერთხელ არ დაუბრუნდება პატიმრობის ძალაში დატოვების საკითხის გარკვევას.¹ საპატიმრო გირაოს არსებული მექანიზმი ტოვებს პირის გაუმართლებლად გრძელი ვადით პატიმრობაში ყოფნის შესაძლებლობას.²

კვლევა მიზნად ისახავს, პასუხი გასცეს კითხვას, იჩენენ თუ არა საერთო სასამართლოები სათანადო გულმოდგინებას პატიმრობისა და საპატიმრო გირაოს გამოყენებისას მათი რელევანტური და საკმარისი არგუმენტებით დასაბუთების მიმართულებით, როგორც ბრალდებულის პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე, ასევე, განსაკუთრებით, პატიმრობის ვადის გაგრძელებისას გამოძიებასა თუ საქმის სასამართლოში განხილვის ეტაპზე.

II. თავისუფლების უფლება

1. თავისუფლების უფლება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკაში

ადამიანის თავისუფლების უფლებაზე მსჯელობა უპრიანია, დავიწყოთ ქვეყნის ძირითადი კანონით. საქართველოს კონსტიტუციით „ადამიანის თავი-

¹ მუხლი 219, ნაწილი 4, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, პატიმრობის აუცილებლობის ორ თვეში ერთხელ შემოწმების საგარანტიო მექანიზმი ამოქმედდა 2015 წლიდან. საქართველოს 2015 წლის 8 ივლისის კანონი N3976.

² 2018 წლის 01 აგვისტოს თეთრიწყაროს რაიონულმა სასამართლომ საპატიმრო გირაოსთან მიმართებაში კონსტიტუციური წარდგინებით მიმართა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს, იხ. თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/დ-27-2018. 2018 წლის 01 აგვისტო.

სუფლება დაცულია".³ „სამართლებრივ სახელმწიფოში ხელისუფლება შეზღუდულია უპირობო ვალდებულებით, ადამიანის თავისუფლებაში (მის ნებისმიერ უფლებაში) ჩაერიოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს გარდაუვალია და მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს ობიექტურად აუცილებელია. ასეთია ნებისმიერი სამართლებრივი სახელმწიფოს კონსტიტუციური წესრიგი".⁴

„კონსტიტუციის მე-13 მუხლში ბრალდებული მხოლოდ მე-5 პუნქტში, ბრალდებულის პატიმრობის ვადის კონტექსტშია პირდაპირ მოხსენიებული, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ დაპატიმრებული ბრალდებულის უფლებები და გარანტიები მხოლოდ ამით შემოიფარგლება.“⁵ „კონსტიტუციის აღნიშნული დანაწესი იცავს ადამიანის ფიზიკურ თავისუფლებას, მისი მიზანია, არ დაუშვას თავისუფლების უკანონოდ, დაუსაბუთებლად და თვითნებურად შეზღუდვა.“⁶

თავისუფლების უფლება არ მიეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებათა კატეგორიას, თუმცა იგი იცავს პირს სახელმწიფოს მხრიდან კანონშეუსაბამო და ხელოვნური ჩარევისაგან. „ეს უფლება იმდენად მნიშვნელოვანი უფლებაა, რომ ადამიანს არ შეუძლია უარი განაცხადოს დასახელებული მუხლით უზრუნველყოფილ უფლებებზე იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ის დაკავების ან დაპატიმრების მიზნით საკუთარი ნებით ჩაბარდება სახელმწიფო ორგანოებს“. ⁷ დაუშვებელია ადამიანის დაკავება კანონიერი საფუძვლისა და სასამართლოს გადაწყვეტილების გარეშე. „თავისუფლების უფლების შეზღუდვა უნდა განიხილებოდეს, როგორც გამონაკლისი და ნებადართული მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ამისათვის არსებობს დამაჯერებელი არგუმენტაცია“. ⁸

თავისუფლების უფლების შეზღუდვა დასაშვებია კანონით დადგენილი წესითა და საამისოდ უფლებამოსილი პირის მიერ, თუმცა „მასში ჩარევა შესაძლებელია მკაცრი კონსტიტუციურსამართლებრივი მოთხოვნების გათვალისწინებით, რომელიც იცავს ნებისმიერ ადამიანს შესაძლო სახელისუფლებო თვითნებობისაგან. კონსტიტუციურსამართლებრივი შემოწმების

³ მუხლი 13, საქართველოს კონსტიტუცია.

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/4/557,571,576 „საქართველოს მოქალაქეები ვალერიან გელბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2014 წლის 13 ნოემბერი. პარაგრაფი II-62.

⁵ ბესიკ ლოლაძე და ანა ფირცხალაშვილი, ძირითადი უფლებები – კომენტარი (2023) 239.

⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N3/2/646 „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2015 წლის 15 სექტემბერი. პარაგრაფი II-1.

⁷ მაია კოპალეიშვილი (რედ.), ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა (2013) 105.

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/3/393,397 „საქართველოს მოქალაქეები – ვახტანგ მასურაშვილი და ონისე მეზონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2006 წლის 15 დეკემბერი. პარაგრაფი II-4.

სიმკაცრის ხარისხს ზრდის ის გარემოებაც, რომ ფიზიკური თავისუფლების შეზღუდვა და განსაკუთრებით კი მისი ყველაზე ინტენსიური ფორმა – თავისუფლების აღკვეთა, აფერხებს და ზოგჯერ სრულიადაც გამორიცხავს ადამიანის მიერ სხვა უფლებებისა და თავისუფლებების რეალიზაციას”.⁹

ადამიანის კანონიერი საფუძვლითა და პროცედურით თავისუფლების აღკვეთა „გულისხმობს ოთხ წინაპირობას. ესენია:

- მისი გამოყენების საფუძვლის არსებობა;
- მისი გამოყენების პროცედურის წარმართვის საკანონმდებლო საფუძვლის არსებობა; შიდასახელმწიფოებრივი პროცედურის დაცვა;
- თვითნებობის აკრძალვის დაცვა. ამ შემთხვევაში, როგორც წესი, უნდა მოხდეს თანაზომიერების შემოწმება”.¹⁰

კონსტიტუციით დაცული ადამიანის თავისუფლების კიდევ ერთი გარანტია ამ უფლებაში, უპირატესად, სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე შეჭრის წინაპირობაა. იგი გულისხმობს „ადამიანის თავისუფლების ხელშეუვალობას; ადამიანისათვის თავისუფლების აღკვეთისა ან პირადი თავისუფლების სხვაგვარი შეზღუდვის დასაშვებობას სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რაც საფუძვლად დაედო სისხლის საპროცესო სამართლის ისეთ პრინციპს, როგორიცაა პიროვნების ხელშეუხებლობა, მისი პატივისა და ღირსების დაცვა”.¹¹

საქართველოს კონსტიტუცია ადამიანის თავისუფლების აღკვეთისას, გარდა იმისა, რომ ერთი მხრივ, მას განიხილავს, როგორც ultima ratio,¹² მეორე მხრივ, უფლების დარღვევის პრევენციას ახდენს მკაცრად გაწერილი ვადებით. კონსტიტუციის ნორმები იძლევა „ოთხ უფლებას: (1) დაკავებულისა თუ სხვაგვარად თავისუფლებაშეზღუდული პირის სასამართლოს წინაშე განსჯადობის მიხედვით წარდგენის უფლებას (არაუგვიანეს 48 საათისა); (2) ბრალდებულის წინასწარ პატიმრობაში ადეკვატურ ვადაში (არა უმეტეს 9 თვისა) ყოფნის მატერიალურ უფლებას, რომელიც მიზნად ისახავს ამ ვადის არაგონივრულად გაჭიანურების თავიდან აცილებას; (3) ამ ვადის სამსახურებრივად სავალდებულო შემოწმების პროცედურულ უფლებას და (4) შესაძლებლობის შემთხვევაში პატიმრობიდან გათავისუფლების უფლებას”.¹³

⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/1/415 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2009 წლის 06 აპრილი. პარაგრაფი II-6.

¹⁰ ავთანდილ დემეტრაშვილი, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი (II თავი) (2013) 136.

¹¹ რევაზ გოგშელიძე (რედ.), სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი ნაწილის ცალკეული ინსტიტუტები) (2009) 85.

¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/1/415 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2009 წლის 06 აპრილი. პარაგრაფი II-15.

¹³ დემეტრაშვილი, supra სქოლიო 10, 148.

2. თავისუფლების უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, მსგავსად საქართველოს კონსტიტუციისა, ადამიანის თავისუფლების უფლების დაცვის ანალოგიურ სტანდარტს გვთავაზობს. კონვენციის მიხედვით, „ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება“¹⁴ რითაც მუხლი ხაზს უსვამს თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლების ფუნდამენტურ ხასიათს.¹⁵ „ევროპული სტანდარტები განსაზღვრავენ, რომ თავისუფლების უფლება არ შეიძლება შეიზღუდოს თვითნებურად და ჯეროვანი დასაბუთების გარეშე.“¹⁶ „დაკავების შესაძლებლობა არ უნდა იქნეს გამოყენებული, როგორც ბრალდებულზე მორალური ზეწოლის საშუალება“.¹⁷ სასამართლოს მიერ პირის დამნაშავეობის საკითხის საბოლოო გამორკვევამდე „პრეზუმფცია ყოველთვის უნდა იყოს გათავისუფლების სასარგებლოდ“.¹⁸

„კონვენციის მე-5 მუხლში ასახული უფლება ფუძემდებლური ფასეულობაა და დემოკრატიულ საზოგადოებაში ბევრი სხვა უფლებისა და თავისუფლების სრული განხორციელების წინაპირობაა“.¹⁹ აღნიშნული გულისხმობს თავისუფლების უფლების შემღუდვას მკაცრად განსაზღვრული პროცედურით და თავისუფლების აღკვეთის (ვადის მიუხედავად) რელევანტურ დასაბუთებას.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში განმარტავს, რომ „პათიმრობის საფუძვლები არ იყო „რელევანტური“ და „საკმარისი“, რის გამოც ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას“.²⁰ სახელმწიფოს ხელში არსებული იძულების მექანიზმი უნდა იყოს დაბალანსებული ადამიანის უფლებათა დაცვის ადეკვატური გარანტიებით. „ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტების მიზანია ბრალდების ორგანოების შეკა-

¹⁴ მუხლი 5, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია.

¹⁵ ალბერსი, პ., ადამიანის უფლებების დაცვა საქართველოში სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კონტექსტში (2019) 119.

¹⁶ ირინა აქუბარდია, ბრალდებულის უფლებები და ევროპული სტანდარტები (მერიდიანის გამომცემლობა 2019) 297.

¹⁷ Judgment of the European Court of Human Rights N23755/07 “Merabishvili v. Georgia”, 5 July 2016. პარაგრაფი 106.

¹⁸ Judgment of the European Court of Human Rights N23755/07 “Buzadji v. Moldova”, 5 July 2016. პარაგრაფი 89.

¹⁹ კონსტანტინე კორკელია, ნანა მჭედლიძე, ალექსანდრე ნალბანდოვი საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და მისი ოქმების სტანდარტებთან (2005) 79.

²⁰ Judgment of the European Court of Human Rights N30779/04 “Patsuria v. Georgia”, 6 November 2007. პარაგრაფი 77.

ვება, იმის უზრუნველყოფა, რომ ისეთი ღონისძიებები, როგორიცაა დაკავება, სატელეფონო საუბრების მოსმენა, ჩხრეკა და ამოღება ემყარებოდეს ჯეროვან სამართლებრივ საფუძველს და უფლებებში ნებისმიერი ჩარევის შეზღუდვა იმ ზომამდე, რაც შეიძლება ჩაითვალოს „აუცილებლად“.²¹

კონვენციის მე-5 მუხლში, გარდა იმისა, რომ დეკლარირებულად იცავს ადამიანის თავისუფლების უფლებას, მოცემულია „იმ ექვსივე მიზეზის ამომწურავი ჩამონათვალი, რომელთა საფუძველზეც შეიძლება პირის კანონიერი დაპატიმრება“.²² პირის დაკავება და მისი შემდგომი დაპატიმრება იმგვარად უნდა იყოს დასაბუთებული, რომ აშკარად იკვეთებოდეს, რომ სათანადო გულმოდგინებით იქნა გამოკვლეული „ყველა ის ფაქტობრივი გარემოება, რომელიც მეტყველებს იმ ჭეშმარიტი საჯარო ინტერესის არსებობის სასარგებლოდ ან საპირისპიროდ, რომელიც ინდივიდუალური თავისუფლების დაცულობის ნორმიდან გადახვევას ამართლებს“.²³

კანონით გათვალისწინებული პროცედურების გაწერა ეროვნული საკანონმდებლო ორგანოების პრეროგატივაა, თუმცა, კონვენციის მე-5 მუხლით განსაზღვრული ამომწურავი ჩამონათვალი ერთგვარი გზამკვლევაა ადამიანის თავისუფლებაში გონივრული შეჭრის ასახსნელად, რაც, თავის მხრივ, „უნდა აკმაყოფილებდეს სამ პირობას. პირველი, უნდა შეესაბამებოდეს კანონს ან იყოს კანონით გათვალისწინებული, მეორე, უნდა ემსახურობდეს ერთ-ერთ ლეგიტიმურ მიზანს და მესამე, უნდა იყოს აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.²⁴

ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლი პირის კანონიერი დაკავების ან დაპატიმრების წინაპირობად სამართალდარღვევის ჩადენაზე საფუძვლიანი ეჭვის არსებობას, ასევე ახალი დანაშაულის ჩადენისა და მიმალვის საფრთხეებს მოიაზრებს, თუმცა, „თუკი გონივრული ეჭვი, რაც წინ უძღოდა დაკავებას ან დაპატიმრებას აღარ არსებობს, ან არ არსებობს სხვა საფუძვლები, თავისუფლების შემდგომი აღკვეთა კონვენციის საწინააღმდეგო იქნება“.²⁵ ეს ჩამონათვალი არ არის კუმულაციური²⁶, რაც იმას ნიშნავს, რომ ერთ-ერთი საფუძვლის არსებობა უკვე საკმარისია პირის თავდაპირველი დაკავებისა და პატიმრობის გასამართლებლად. თავის მხრივ, საფუძვლიანი ეჭვის სტანდარტი გულისხმობს დამაჯერებელი ინფორმაციის არსებობას, რაც

²¹ შტეფან ტრექსელი, ადამიანის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში (2009) 422.

²² *ibid*, 436-437.

²³ Judgment of the European Court of Human Rights N12369/86 “Letellier v. France”, 26 June 1991. პარაგრაფი 35; Judgment of the European Court of Human Rights N12993/05 “Aleksandr Dmitriyev v. Russia”, 7 May 2015. პარაგრაფი 55.

²⁴ ტრექსელი, *supra* სქოლიო 21, 437.

²⁵ კორკელია, მჭედლიძე, ნალბანდოვი, *supra* სქოლიო 19, 87.

²⁶ *ibid*, 88.

„უნდა იყოს საკმარისი ობიექტური დამკვირვებლის დარწმუნებისათვის, რომ შესაბამის პირს შეეძლო დანაშაულის ჩადენა“.²⁷

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი ითვალისწინებს დაკავებული და დაპატიმრებული პირის დაუყონებლივ სამოსამართლო უფლებამოსილების მქონე საჯარო მოხელესთან წარდგენას, სადაც უნდა შემოწმდეს თავისუფლების აღკვეთის კანონიერება, ასევე მისი აუცილებლობა. ასეთი საჭიროების არარსებობისას, პირი გათავისუფლდება, რასაც, შესაძლებელია, საფუძვლად დაედოს სათანადო გარანტია. ეს არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ქმედითი მექანიზმი, რაც უზრუნველყოფს „პირის დაცვას სახელმწიფოს მხრიდან პირის თავისუფლებაში თვითნებური ჩარევისაგან“.²⁸

„ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში მითითებული გარანტია გულისხმობს არა ზიანის ანაზღაურებას, არამედ ბრალდებულის სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველყოფას. საგარანტიო თანხა თანხვედრაში უნდა იყოს ბრალდებულის ქონებასთან, ასევე იმ პირთა შესაძლებლობებთან, რომლებიც მზად არიან ბრალდებულის მაგივრად უზრუნველყონ გირაოს თანხა. სასამართლოს მიერ განსაზღვრული გირაოს მოცულობა უნდა იყოს შემაკავებელი ხასიათის, მიმალვის საფრთხესთან მიმართებაში“.²⁹

3. თავისუფლების უფლება საქართველოს საერთო სასამართლოების სამართალწარმოების პრაქტიკაში

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, „პირი უნდა იყოს თავისუფალი, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ დადასტურდა მისი დაპატიმრების აუცილებლობა“.³⁰ საერთო სასამართლოები თავისუფლების უფლებაზე მსჯელობისას ხაზგასმით მიუთითებენ, რომ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების საკითხის შესწავლისას უპირატესობა ყოველთვის უნდა მიენიჭოს უფლებათა და თავისუფლებათა შეზღუდვის ყველაზე მსუბუქ ფორმას.

პატიმრობის, როგორც ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების, შეფარდების აუცილებლობა განსაკუთრებული და ფრთხილი მიდგომით უნდა შემოწმდეს. გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიების კონკრეტული სახე უნდა იყოს ჩადენილი ქმედების პროპორციული. აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანი არაა პირის ბრალეულობის მტკიცება და აღკვეთის ღონისძიება

²⁷ ტრექსელი, supra სქოლიო 21, 442.

²⁸ კორკელია, მჭედლიძე, ნალბანდოვი, supra სქოლიო, 98.

²⁹ Judgment of the European Court of Human Rights N1936/63 “Neumeister v. Austria”, 27 June 1968. პარაგრაფი 14.

³⁰ მუხლი 5, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

არის მართლმსაჯულების ჯეროვანი განხორციელების ხელშეშლის პრევენციის საშუალება.

დაკავებული პირის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების განხილვისას სასამართლომ პრიორიტეტულად უნდა განიხილოს პირის დაუყოვნებლივ გათავისუფლების მიზანშეწონილობა. პრეზუმფცია მოქმედებს პირის თავისუფლების სასარგებლოდ. ბრალდებული თავისუფალი უნდა იყოს, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა სახელმწიფოს შეუძლია წარმოადგინოს „რელევანტური“ და „საკმარისი“ საფუძვლები პირის პატიმრობაში ყოფნის გასამართლებლად. აღკვეთის ღონისძიების განხილვისას აუცილებელია მისი გამოყენების საფუძვლების სრულყოფილად შესწავლა. სასამართლოს აქვს ვალდებულება, აღკვეთის ღონისძიება გამოიყენოს მხოლოდ მკაცრად გაწერილი საფუძვლების არსებობისას, ხოლო პატიმრობა, როგორც უკიდურესი ღონისძიება, უნდა გამოიყენოს მხოლოდ სათანადო დასაბუთების შემთხვევაში და აუცილებლობისას. მიუხედავად სასამართლოების მიერ შემოთავაზებული ზემოაღნიშნული მსჯელობებისა, საერთო სასამართლოებმა, გარდა ერთი გამონაკლისი შემთხვევისა, ბრალდებულების მიმართ გამოიყენეს პატიმრობა, როგორც გირაოს თანხის უზრუნველყოფის საშუალება, უმრავლეს შემთხვევაში, გირაოს თანხის სრული ოდენობით გადახდამდე პატიმრობის უზრუნველყოფით (იყო მხოლოდ ერთი შემთხვევა 70% გადახდით).³¹

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კონსტიტუციისა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ხედვა თავისუფლების უფლების პრეზუმციასთან და პრიმატთან მიმართებით აშკარა და ცალსახაა. მასში შეჭრა უნდა იყოს გონივრული, ასევე საკმარისად დასაბუთებული და არგუმენტირებული. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია ადამიანის თავისუფლებაში შეჭრას საგამონაკლისო ღონისძიებად მიიჩნევს, რა დროსაც სახელმწიფომ უნდა დაასაბუთოს მასში შეჭრის მიზანშეწონილობა და აუცილებლობა თუნდაც მცირე ვადით, რასაც თავისი გადაწყვეტილებებით მხარს უჭერს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო. საპროცესო კოდექსით შემოთავაზებული თავისუფლების უფლების დაცვის სტანდარტები და საერთო სასამართლოების პრაქტიკა თავისუფლების უფლების ნორმატიული შინაარსის იმპლემენტაციის კუთხით, შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციასა და ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას. თუმცა საერთო სასამართლოები, უმრავლეს შემთხვევაში, იყენებენ პატიმრობას, როგორც გირაოს უზრუნველყოფის საშუალებას.

³¹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/1011, 2020 წლის 27 თებერვალი; ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-29, 2020 წლის 08 თებერვალი; ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/დ-77/20, 2020 წლის 06 თებერვალი; ახალციხის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-057-19, 2019 წლის 26 დეკემბერი; თელავის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/დ-314-19, 2019 წლის 20 სექტემბერი; თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-75-18, 2019 წლის 11 ოქტომბერი.

III. თავისუფლების აღკვეთა

1. ბრალდებულის დაკავება და დაკავების საფუძველი

სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე, თავისუფლების აღკვეთის კონტექსტში დაკავებაზე მსჯელობისას, განხილული იქნება ბრალდებულის დაკავების ცნება და დაკავების საფუძვლები. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, „დაკავება არის თავისუფლების ხანმოკლე აღკვეთა. პირი დაკავებულად ითვლება მიმოსვლის თავისუფლების შეზღუდვის მომენტიდან. დაკავების მომენტიდან პირი ითვლება ბრალდებულად“.³² ბრალდებულის სტატუსის შეძენა ავტომატურად გულისხმობს, ყველა იმ უფლებით სარგებლობას, რაც გარანტირებულია როგორც საერთაშორისო, ისე ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით. მას შემდეგ, რაც „დაკავების უფლებამოსილების მქონე პირი მოქალაქეს განუმარტავს, რომ ის დაკავებულია კონკრეტულ დანაშაულთან დაკავშირებით“³³, აითვლება პირის დაკავების ვადა.

დაკავებას აუცილებლად უნდა ჰქონდეს ლეგიტიმური მიზანი, რაც შეიძლება იყოს, ერთი მხრივ, პირის მხრიდან დანაშაულის ჩადენის ფაქტის გადამოწმება ან დანაშაულის ჩადენის კონკრეტული საფრთხის არსებობა, ხოლო მეორე მხრივ, მისი კანონით დადგენილი წესით აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისათვის მართლმსაჯულების ორგანოს წინაშე წარდგენა. „დაკავება, რომლის მიზანია დამატებითი ბერკეტის მოპოვება სისხლის სამართლის საქმეზე, ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-5 მუხლს“.³⁴

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, დაკავება უკანონოა, თუ „ის, ფორმალური მართლზომიერების მიუხედავად, დაუსაბუთებლად არღვევს პირის კონსტიტუციით დაცულ უფლებებსა და თავისუფლებებს“.³⁵ პირის დაკავებისას აუცილებლად მკაცრად უნდა იყოს დაცული კანონით დადგენილი პროცედურა. „დაუშვებელია ნებისმიერი ჩარევა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებში, თუ ის არ შეესაბამება კანონმდებლობას“.³⁶ „მიუხედავად იმისა, რომ დაკავება ნაკლებად მძიმე ჩარევაა ადამიანის თავისუფლებაში, ვიდრე, თუნდაც, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული აღკვეთის

³² მუხლი 170, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

³³ გიორგი გიორგაძე (რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი (2015) 499.

³⁴ Judgment of the European Court of Human Rights N37048/04 “Nikolaishvili v. Georgia”, 13 January 2009. პარაგრაფი 57.

³⁵ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/4/1464 „მიხეილ ხაინდრავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2022 წლის 17 ივნისი. პარაგრაფი II-34.

³⁶ ტრექსელი, supra სქოლიო 21, 437.

ლონისძიება – დაპატიმრება, აუცილებლად უნდა არსებობდეს ის მყარი კონსტიტუციურსამართლებრივი ზღვარი, რომლის გადალახვაც აკრძალული იქნება ძირითად უფლებაში ჩარევისას. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ზღვარი უფრო დაბალია, ვიდრე ძირითად უფლებაში სხვა უფრო მძიმე ჩარევების შემთხვევაში”.³⁷

პირის დაუსაბუთებლად დაკავების ერთგვარ გარანტიებად საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი გვთავაზობს: (1) დანაშაულის ჩადენაზე დასაბუთებული ვარაუდის არსებობას, (2) დანაშაული უნდა ითვალისწინებდეს თავისუფლების აღკვეთას, (3) უნდა არსებობდეს მიმალვის, მტკიცებულებათა განადგურებისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეები. დასახელებული წინაპირობები სრულად შეესაბამება კონსტიტუციურ და ევროპულ სტანდარტებს. „ეჭვის არსებობა, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული, თავისუფლების თავდაპირველი შეზღუდვის მართლზომიერების აუცილებელი პირობაა, თუმცა, დროის გასვლასთან ერთად, აღარ არის საკმარისი გარემოება, რაც გაამართლებდა პირის პატიმრობაში ყოფნას”.³⁸

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი პირის კანონშესაბამის დაკავებად, უმთავრესად, პირის დაკავების თაობაზე სასამართლოს გაცემული განჩინების საფუძველზე განხორციელებულ დაკავებას მოიზარებს, რითაც თავისუფლების უფლება „აბსოლუტურად არის დაცული უკანონო, უსაფუძვლო და თვითნებური შეზღუდვისგან. პირადი თავისუფლების უფლების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მისი შეზღუდვა მხოლოდ სასამართლოს თანხმობის, მისი გადაწყვეტილების საფუძველზეა დასაშვები. კონსტიტუციის თანახმად, სასამართლო, ერთი მხრივ, მოქმედებს, როგორც ადამიანის ფიზიკური თავისუფლების დაცვის გარანტი, ხოლო, მეორე მხრივ, მისი შეზღუდვის უფლებამოსილებით აღჭურვილი ლეგიტიმური ორგანო”.³⁹

აღნიშნული წესიდან გამონაკლისის სახით გვევლინება დაკავება გადაუდებელი აუცილებლობისას, მკაცრი საკანონმდებლო რეგულაციის დაცვითა და საამისოდ უფლებამოსილი პირის მიერ. სასამართლოს განჩინების გარეშე პირის დაკავებისას უნდა არსებობდეს საკმარისი ინფორმაცია სსსკ-ის 171-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული კონკრეტული გარემოების ან გარემოებების შესახებ და იმ დათქმით, რომ „დაკავებული ან სხვა-

³⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/1/415 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2009 წლის 06 აპრილი. პარაგრაფი II-16.

³⁸ Judgment of the European Court of Human Rights N1602/62 “Stögmüller v. Austria”, 10 November 1969. პარაგრაფი 4.

³⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/2/503,513 „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან იზორია და დავით-მიხეილ შუბლაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2013 წლის 11 აპრილი. პარაგრაფი II-02.

გვარად თავისუფლებაშეზღუდული პირი სასამართლოს არა უგვიანეს 48 საათისა წარედგინოს. საგამონაკლისო უფლებამოსილება გათვალისწინებულია იმ შემთხვევებისთვის, როდესაც დანაშაულის (სამართალდარღვევის) აღკვეთის ან პრევენციის მიზნით, ადამიანის ფიზიკური თავისუფლების შეზღუდვის მყისიერი, გადაუდებელი აუცილებლობა არსებობს".⁴⁰

გადაუდებელი აუცილებლობით პირის დაკავებისას, პირის წარდგენისთანავე, სასამართლო ვალდებულია, იმსჯელოს და შეაფასოს სასამართლოს განჩინების გარეშე პირის დაკავების კანონიერება. სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ წარმოდგენილი საქმის მასალები „მიუთითებს დროის სიმცირეზე, რაც უფლების შესაზღუდად მოსამართლის ბრძანების მოპოვების საშუალებას არ იძლევა და საჭიროებს დაუყოვნებლივ მოქმედებას".⁴¹

მიუხედავად იმისა, რომ დაკავება გადაუდებელი წესით არის ერთგვარი გამონაკლისი ძირითადი წესიდან, ფართოა პირთა გადაუდებელი საფუძვლით დაკავების პრაქტიკა. „უმეტეს შემთხვევაში, მაშინაც კი, როდესაც შესაძლებელი იყო წინასწარ სასამართლო განჩინების მოპოვება, გამოძიება მხოლოდ დაკავების ფაქტის შემდეგ ცდილობდა მის დასაბუთებას".⁴² საპატიმრო გირაოს გამოყენებისას, გადაუდებელი წესით დაკავების კანონიერებასთან დაკავშირებული საერთო სასამართლოების პრაქტიკის შემოწმებისას გამოიკვეთა, რომ სასამართლო, უმრავლეს შემთხვევაში, ერთგვაროვნად მიუთითებს, რომ დაკავებისას, ბრალდებულად ცნობისას, ასევე სხვა საპროცესო მოქმედებათა განხორციელებისას არსებითი საპროცესო დარღვევები არ მომხდარა. სასამართლომ ყველა შესწავლილ შემთხვევაში გამოიყენა გირაო, გირაოს თანხის სრული მოცულობით გადახდამდე პათიმრობის უზრუნველყოფით. იყო მხოლოდ ერთი შემთხვევა, როცა გადაუდებელი წესით დაკავების კანონიერების ნაწილში სასამართლომ, საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დაყრდნობით, მიუთითა, რომ არსებობდა გადაუდებელი წესით დაკავების საფუძვლები და დაკავება იყო კანონიერი.⁴³

საპატიმრო გირაოსთან დაკავშირებით, აღნიშნულის მსგავსად, დამკვიდრებული პრაქტიკის გამოძახილი იყო სწორედ საკონსტიტუციო სასამართლოს

⁴⁰ ibid, II-13.

⁴¹ ibid, II-65.

⁴² ბესარიონ ბოხაშვილი, გიორგი მშვენიერაძე, ირაკლი ყანდაშვილი, ეჭვმიტანილთა საპროცესო უფლებები საქართველოში (ფონდი „ღია საზოგადოებასა ქართველო“ 2016) 18.

⁴³ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/6521, 2019 წლის 28 დეკემბერი; ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-29, 2020 წლის 08 თებერვალი; ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-56, 2020 წლის 07 თებერვალი; ახალციხის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-012-19, 2020 წლის 27 იანვარი; თელავის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/292-19, 2019 წლის 07 სექტემბერი; თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-8-2019, 2019 წლის 25 თებერვალი.

გადაწყვეტილება⁴⁴, რომელმაც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-200 მუხლის მე-6 ნაწილის პირველი წინადადების ის ნორმატიული შინაარსი ცნო ძალადაკარგულად, რომელიც გამორიცხავდა მოსამართლის მიერ ბრალდებულის გირაოს შეტანამდე გათავისუფლებას.

2. პატიმრობის, გირაოსა და საპატიმრო გირაოს გამოყენების მიზნები და საფუძველი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულია აღკვეთის ღონისძიებათა სახეების ზუსტი და ამომწურავი ჩამონათვალი, რომელთაგან კვლევის მიზნებიდან და ფარგლებიდან გამომდინარე, გაანალიზდება მხოლოდ პატიმრობა, გირაო და ე.წ. საპატიმრო გირაო.⁴⁵

პატიმრობა, როგორც აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე მკაცრი სახე, – „გულისხმობს სასამართლოს განჩინებით განსაზღვრული ვადით ბრალდებულის მკაცრ იზოლაციას გარესამყაროსგან“.⁴⁶

2015 წელს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, მიუხედავად იმისა, შუამდგომლობს თუ არა მხარე პატიმრობის შეცვლის ან გაუქმების შესახებ, სასამართლო ვალდებულია, თავისი ინიციატივით, ორ თვეში ერთხელ მაინც განიხილოს პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხი (საქართველოს 2015 წლის 8 ივლისის კანონი N3976).

პატიმრობის „მიზანს მართლმსაჯულების შეუფერხებელი განხორციელება, საზოგადოების, მისი კონკრეტული წევრის უსაფრთხოების დაცვა წარმოადგენს. ბრალდებულის მიმალვის, მისი მხრიდან მოწმეებზე ზემოქმედების, ან მტკიცებულებების განადგურების, ისევე, როგორც ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხის თავიდან აცილება, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და წესრიგის დაცვისა და მართლმსაჯულების განხორციელების ლეგიტიმური მიზნების მიღწევას უკავშირდება. სწორედ ამიტომ, დემოკრატიული საზოგადოება პატიმრობის გამოყენების სამ უმთავრეს საფუძველს აღიარებს: პირის შესაძლო მიმალვის, მტკიცებულებების განადგურების (მოწმეებზე ზემოქმედების) და ახალი დანაშაულის ჩადენის

⁴⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის გადაწყვეტილება საქმეზე N3/5/1341,1660 „თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს კონსტიტუციური წარდგინებები საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-200 მუხლის მე-6 ნაწილის პირველი წინადადების კონსტიტუციურობის თაობაზე“, 2022 წლის 24 ივნისი.

⁴⁵ მუხლი 199, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

⁴⁶ გიორგაძე, supra სქოლიო 33, 590.

საფრთხეებს".⁴⁷ აღნიშნული მყარი გარანტია ემსახურება „ინდივიდის ფუნდამენტურ უფლებებში ჩარევის შესაძლებლობის შეზღუდვას".⁴⁸

ევროპულმა სასამართლომ თავის პრეცედენტულ სამართალში დანაშაულის ჩამდენი პირის მიმართ აღკვეთის ღონისძიებად პატიმრობის გამოყენებისას, განავითარა აუცილებლად დასასაბუთებელი ოთხი ძირითადი საფუძველი: მიმალვის საფრთხე, მტკიცებულების განადგურების ან/და მართლმსაჯულების განხორციელების ხელშეშლის საფრთხე, ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე და საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის საფრთხე. მიმალვის საფრთხე უნდა შეფასდეს იმ ფაქტორების ჭრილში, რომლებიც ბრალდებულის პიროვნებას, მის მორალს, საცხოვრებელს, საქმიანობას, ქონებასა და ოჯახს უკავშირდება. აგრეთვე ყველა იმ გარემოებას, რომლებიც პირს სისხლისსამართლებრივი დევნის ქვეყანასთან აკავშირებს.⁴⁹

პატიმრობის თითოეული საფუძველი უნდა შემოწმდეს მაქსიმალური სიზუსტითა და სათანადო გულმოდგინებით. „მათ შორის ის გარემოებები, რომლებიც გაამართლებდა აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენებას და ის გარემოებები, რომლებიც არ გაამართლებდა მის გამოყენებას".⁵⁰

მიმალვის საფრთხე უნდა შეფასდეს არა ფორმალურად, არამედ ერთობლივად სხვადასხვა რეალური ფაქტორების ურთიერთშეჯერების საფუძველზე. ერთი მხრივ, მხოლოდ პირის ფორმალურად ძებნილად გამოცხადება არაა საკმარისი მიმალვის საფრთხის დასასაბუთებლად.⁵¹ თუმცა, მეორე მხრივ, სხვა გარემოებებთან ერთობლიობაში, საზღვარგარეთ ხშირი ვიზიტები და კავშირები, ასევე მნიშვნელოვანი ფინანსური შესაძლებლობები, შესაძლოა გახდეს მიმალვის საფრთხის არსებობის საკმარისი არგუმენტი.⁵²

სამსახურებრივი გავლენა მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ბრალდებულის მიერ ხელის შეშლის საფრთხის დასასაბუთებლად მანამ, სანამ პირი ინარჩუნებს თანამდებობასა და კონტროლს ხელქვეითებზე,

⁴⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N3/2/646 „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2015 წლის 15 სექტემბერი. პარაგრაფი II-53.

⁴⁸ ტრექსელი, supra სქოლიო 21, 422.

⁴⁹ Judgment of the European Court of Human Rights N9190/03 “Becciev v. Moldova” 04 October 2005. პარაგრაფები 57-58.

⁵⁰ ხატია თანდილაშვილი, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გავლენა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაზე (სტატიათა კრებული) (2019) 139.

⁵¹ Judgment of the European Court of Human Rights N28018/05 “Strelets v. Russia”, 06 November 2012. პარაგრაფი 93.

⁵² Judgment of the European Court of Human Rights N57319/10 “Sopin v. Russia”, 18 December 2012. პარაგრაფი 42.

შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს ერთ-ერთ არგუმენტად, თუმცა მას შემდეგ, რაც პირს შეუჩერდება უფლებამოსილება, მისი პატიმრობაში ყოფნა მხოლოდ სამსახურებრივ ავტორიტეტზე მითითებით, მოწმეებზე ზემოქმედებისა ან/და მტკიცებულებათა განადგურების კონკრეტული ფაქტებით დასაბუთების გარეშე, რელევანტურობას კარგავს.⁵³ არ გამოირიცხება მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ბრალდებულის მიერ ხელის შეშლის საფრთხე მაშინ, როცა საკვანძო მოწმეთა უმრავლესობა ბრალდებულის მეგობარია და ბრალდებულის თავისუფლებაში ყოფნისას არსებობს მოწმეებზე ზეწოლის რეალური რისკი.⁵⁴

ევროპული სასამართლო ასევე გამართლებულად მიიჩნევს ორგანიზებული დანაშაულის კონტექსტში მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ბრალდებულის მიერ ხელის შეშლის საფრთხის არსებობას, რის გამოც კონტროლისა და იძულების განხორციელებულ ღონისძიებებს შეიძლება არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდეს ბრალდებულის მიმალვის, მტკიცებულებების განადგურება/ფაბრიკაციისა და, რაც მთავარია, მოწმეებზე ზეწოლის თავიდან ასაცილებლად. ამდენად, მსგავს შემთხვევებში შედარებით ხანგრძლივი პატიმრობა საფუძვლიანია.⁵⁵ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეზე მითითება, როცა პირი წარსულში ნასამართლევი არ ყოფილა, მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობისაა.⁵⁶

ევროპული სასამართლოს ხედვით, წარსულში იმავე ხასიათის დანაშაულის ჩადენა, რისთვისაც პირს არ აქვს გაქარწყლებული ნასამართლობა ან იმყოფება გამოსაცდელ ვადაში, შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხის დასასაბუთებლად, თუმცა წარსულ ცხოვრებაზე მითითება საკმარისი არ არის გათავისუფლებაზე უარის სათქმელად.⁵⁷

პატიმრობის ერთ-ერთ ეფექტურ ალტერნატივად, ბრალდებულის გასათავისუფლებლად, გირაო მოიაზრება. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, „გირაო არის ფულადი თანხა ან უძრავი ქონება“.⁵⁸

⁵³ Judgment of the European Court of Human Rights N15217/07 “Aleksandr Makarov v. Russia”, 12 March 2009. პარაგრაფები 129-130.

⁵⁴ Judgment of the European Court of Human Rights N18996/06 “Mikiashvili v. Georgia”, 09 October 2012. პარაგრაფი 102.

⁵⁵ Judgment of the European Court of Human Rights N15612/13 “Mierzejewski v. Poland”, 24 February 2015. პარაგრაფი 42.

⁵⁶ Judgment of the European Court of Human Rights N28213/95 “I.A. v. France”, 23 September 1998. პარაგრაფი 107.

⁵⁷ Judgment of the European Court of Human Rights N21802/93 “Muller v. France” 17 March 1997. პარაგრაფი 44.

⁵⁸ მუხლი 200, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

გირაო არის ბრალდებულის სათანადო ქცევისა და გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში დროულად გამოცხადების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი კარგი და ეფექტური საშუალება, რაც ფულად თანხასთან ერთად, ასევე, შესაძლებელია, უზრუნველყოფილი იქნეს გირაოს თანხის ეკვივალენტური უძრავი ქონებით. ამდენად, „ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი გათავისუფლების ერთ-ერთ მთავარ ინსტრუმენტად გირაოს მოიაზრებს“.⁵⁹ გირაო, პათიმრობასთან შედარებით, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებაა, თუმცა მაინც „მიეკუთვნება მკაცრ აღკვეთის ღონისძიებებს, ვინაიდან ზღუდავს ბრალდებულის ქონებრივ უფლებებს. გირაოს მიზანია ბრალდებულის სათანადო ქცევის უზრუნველყოფა, როგორც წესი, მისი საკუთრების უფლების შეზღუდვის გზით“.⁶⁰ საპროცესო კოდექსი ადგენს გირაოს მინიმალურ ოდენობას (1000 ლარი); ზედა ზღვარი შეზღუდული არ არის. გირაოს თანხა უნდა შეესაბამებოდეს ბრალდებულის პიროვნულ მახასიათებლებს, მის ქონებრივ მდგომარეობას, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს და ა.შ. იმდენად, რამდენადაც, თუ ბრალდებულმა დადგენილ ვადაში არ უზრუნველყო გირაოს თანხის გადახდა, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-200 მუხლის მე-5 ნაწილის მიხედვით, პროკურორი პათიმრობის გამოყენების შუამდგომლობით მიმართავს სასამართლოს. გირაოს ოდენობის განსაზღვრისას არ უნდა იყოს მოლოდინი, რომ ბრალდებული ვერ უზრუნველყოფს გირაოს გადახდას, რაც გირაოს გამოყენებას თავშივე ხელოვნურსა და ფორმალურს გახდის. თავის მხრივ, ბრალდებულმა თავის ქონებრივ მდგომარეობაზე სამართალდამცავ ორგანოებს უნდა მიაწოდოს სწორი და საკმარისი ინფორმაცია. ინფორმაციის გადამოწმების შედეგად, გირაოს ოდენობა უნდა განისაზღვროს იმის მიხედვით, რაც უზრუნველყოფს ბრალდებულის სასამართლოში გამოცხადებას.⁶¹

ამდენად, გირაოს საკითხის განხილვისას, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება გირაოს თანხის სწორად განსაზღვრას. „გირაო ემსახურება ბრალდებულის სხდომაზე დასწრების უზრუნველყოფას და მისი რაოდენობა უნდა შეესაბამებოდეს ამ მიზანს“.⁶² „თანხის მოცულობის განსაზღვრისას მნიშვნელოვანია, რომ: 1) გირაოს თანხა იყოს რეალური – რომლის შეტანის უზრუნველყოფის შესაძლებლობა ბრალდებულს, მისი ქონებრივი მდგომარეობიდან გამომდინარე, გააჩნია და 2) ოდენობას ჰქონდეს რეალური შემაკავებელი ეფექტი – ბრალდებულს აღნიშნული ქონების დაკარგვა უნდა უქმნიდეს მნიშვნელოვან/ხელშესახებ ქონებრივ დანაკლისს, რის გამოც ის შეეცდება შეასრულოს გირაოს პირობები“.⁶³

⁵⁹ ბადრი ნიპარიშვილი, 'პათიმრობა, როგორც გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის საშუალება' (2016) 2 (50) მართლმსაჯულება და კანონი 42.

⁶⁰ გიორგაძე, supra სქოლიო 33, 575.

⁶¹ Judgment of the European Court of Human Rights N25196/94 "Iwanczuk v. Poland", 15 November 2001. პარაგრაფი 66.

⁶² კორკელია, supra სქოლიო 19, 100.

⁶³ გიორგაძე, supra სქოლიო 33, 577.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის, მე-3 პუნქტში მითითებული გარანტია გულისხმობს არა ზიანის ანაზღაურებას, არამედ ბრალდებულის სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველყოფას. საგარანტიო თანხა უნდა შეესაბამებოდეს ბრალდებულის ქონებას, ასევე იმ პირთა შესაძლებლობებს, რომლებიც მზად არიან ბრალდებულის მაგივრად უზრუნველყონ გირაოს თანხა. სასამართლოს მიერ განსაზღვრული გირაოს მოცულობა უნდა იყოს შემაკავებელი ხასიათის, მიმალვის საფრთხესთან მიმართებაში.⁶⁴ მიმალვის საფრთხის შემცირების კონტექსტთან მიმართებით, ერთ-ერთ საპროცესო იძულების ღონისძიებად გვევლინება ე.წ. საპატიმრო გირაო.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, სასამართლო პროკურორის შუამდგომლობით ან საკუთარი ინიციატივით, გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით, პატიმრობას უფარდებს ბრალდებულს, რომლის მიმართაც გამოყენებულია დაკავება სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიების სახით.⁶⁵ „აღნიშნული არ წარმოადგენს აღკვეთის ღონისძიების რაიმე დამოუკიდებელ სახეს. იგი გირაოსა და პატიმრობის ერთდროულად გამოყენების გზით ხორციელდება“.⁶⁶

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი გირაოსა და პატიმრობის ერთდროულად გამოყენებას შეუძლებელს ხდის. ამავდროულად, აღკვეთის ღონისძიებათა ამომწურავ ჩამონათვალში არსად გვხვდება საპატიმრო გირაო, როგორც აღკვეთის ღონისძიების დამოუკიდებელი სახე. გვაქვს მხოლოდ აღკვეთის ღონისძიების მიზნების მისაღწევად გამოსაყენებელი დამატებითი ვალდებულებები, რომლებიც არ წარმოადგენენ აღკვეთის ღონისძიებას.⁶⁷

პროფესორი ლალი ფაფიაშვილი გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ „სსსკ-ით ვალდისწინებს ორი სახის გირაოს გამოყენებას – ე.წ. საპატიმრო და არა-საპატიმრო გირაო“.⁶⁸ აღნიშნული არ არის გასაზიარებელი, – ე.წ. საპატიმრო გირაო არის არა გირაოს ნაირსახეობა, არამედ პატიმრობისა და გირაოს გამოყენების შერეული (ჰიბრიდული) ვარიანტი, რა დროსაც პირს უფარდებული აქვს პატიმრობა, ხოლო გირაო მოქმედებას იწყებს ბრალდებულის მხრიდან სასამართლოს მიერ განსაზღვრული გირაოს თანხის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესითა და ვადაში უზრუნველყოფისთანავე.

⁶⁴ Judgment of the European Court of Human Rights N1936/63 “Neumeister v. Austria”, 27 June 1968. პარაგრაფი 14.

⁶⁵ მუხლი 200, ნაწილი 6, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

⁶⁶ ნიპარიშვილი, *supra* სქოლიო 59, 48.

⁶⁷ მუხლი 199, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

⁶⁸ გიორგაძე, *supra* სქოლიო 33, 581.

„საქართველოს სსსკ ითვალისწინებს ერთადერთ წესს, რომელიც პათიმრობის გამოყენების სავალდებულობაზე მიაწინებს და ეს წესი, რომელიც რეალურად გათავისუფლებაზე ავტომატურ უარს ნიშნავს, მხოლოდ ერთი სახის აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისას გამოიყენება. ეს აღკვეთის ღონისძიება გირაოა, ხოლო სავალდებულებელი კრიტერიუმი – პირის დაკავებაში ყოფნის ფაქტი“.⁶⁹ „თუ მოსამართლეს არ აქვს დისკრეცია, შეაფასოს პროპორციულობა ჩადენილ ქმედებასა და შესარჩევ აღკვეთის ღონისძიებას შორის და „საპათიმრო გირაოს“ გამოყენება დამოკიდებულია კონკრეტულ ფაქტზე (დაკავებაზე), ეს საფუძვლიან აუცილებლობად არ ჩაითვლება“.⁷⁰

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფლების აღკვეთის საფუძვლების, ასევე საერთო სასამართლოების განჩინებების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების სხდომაზე, სასამართლო აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების საკითხზე მსჯელობას იწყებს ბრალდებულის დაკავების საფუძვლებისა და მისი კანონიერების შემოწმებით. გადაუდებელი წესით ბრალდებულის დაკავების კანონიერების შეფასება სასამართლოს მხრიდან, უმრავლეს შემთხვევაში, იყო შაბლონური და მასში არ იყო მითითება მასზე, რომ გამოკვლეული იქნა საქმის კონკრეტული გარემოებები, რაც გადაუდებელ შემთხვევაში პირის გამონაკლისის სახით დაკავების აუცილებლობას დაასაბუთებდა.

IV. განვრცობადი პათიმრობა

1. პათიმრობა ბრალდებულის პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე

პირის მიმართ პათიმრობის შეფარდება ნიშნავს, რომ ბრალდებულის მიმართ გამოყენებულია აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე მკაცრი სახე, რომლის საერთო ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 9 თვეს, ხოლო წინასასამართლო სხდომამდე – მისი დაკავებიდან 60 დღეს.⁷¹ აღნიშნული დებულება ერთმნიშვნელოვანია და იმპერატიულ ხასიათს ატარებს.⁷² პათიმრობის

⁶⁹ ნიპარიშვილი, supra სქოლიო 59, 50.

⁷⁰ გიორგი ლაცაბიძე, ‘პათიმრობით უზრუნველყოფილი გირაოს, როგორც აღკვეთის ღონისძიების თავისებურებები სისხლის სამართლის პროცესში’ (2018) 10 სამართალი და მსოფლიო 50.

⁷¹ მუხლი 205, ნაწილები 2 და 3, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

⁷² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/5/193 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2003 წლის 16 დეკემბერი. პარაგრაფი 1.

გამოყენებისას მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარეს ეკისრება. დაუშვებელია ამ ტვირთის რაიმე ფორმით ბრალდებულზე გადატანა”.⁷³

„სწორედ თავისუფლების აღკვეთის გადაწყვეტილების მიმდებმა ორგანომ უნდა დაამტკიცოს, რომ 1) გამოყენებული იძულება მოხდა კანონით ზუსტად განსაზღვრული ერთ-ერთი დებულების საფუძველზე და შესაბამისად; 2) პატიმრობის შეფარდება წარმოადგენდა აბსოლუტურ აუცილებლობას; 3) სხვა ალტერნატიული იძულების ღონისძიებების გამოყენებით შეუძლებელი იქნებოდა ბრალდებულის დროული გამოცხადება საგამოძიებო და სასამართლო ორგანოების წინაშე.”⁷⁴ ამ დროს „სასამართლო ხელმძღვანელობს ისეთი მტკიცებითი სტანდარტით, რომელიც ობიექტურ პირს აფიქრებინებდა, რომ ბრალდებულის მიმალვის, მის მიერ მტკიცებულებების განადგურების ან ახალი დანაშაულის ჩადენის რეალური ალბათობა არსებობს. ნორმის სხვაგვარი განმარტება ქმნის საშიშროებას იმისა, რომ თავისუფლების უფლება შეიზღუდოს იმ შემთხვევაშიც, თუ არსებობს ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის, მიმალვის ან/და მტკიცებულებების განადგურების მცირეოდენი ალბათობა, რომელსაც მოსამართლე, ისევე როგორც სხვა გონიერი ადამიანი, ვერ გამორიცხავს”.⁷⁵

პატიმრობის ვადის გონივრულობის შეფასება არ შეიძლება აბსტრაქტულად. საკითხი, არის თუ არა გონივრული ბრალდებულის პატიმრობაში ყოფნა, უნდა შეფასდეს თითოეული საქმის გარემოებების მიხედვით. გახანგრძლივებული პატიმრობა შეიძლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში გამართლდეს, თუ კონკრეტული საქმის გარემოებები მიუთითებს ჭეშმარიტ საჯარო ინტერესზე, რომელიც, მიუხედავად უდანაშაულობის პრეზუმფციისა, გადანონის ინდივიდუალური თავისუფლების პატივისცემის ნორმას, რაც დაცულია კონვენციის მე-5 მუხლით.⁷⁶

უდანაშაულობის პრეზუმფცია, როგორც უმნიშვნელოვანესი საპროცესო გარანტია, ეფუძნება სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპს.⁷⁷ თავისთავად ცხადია, რომ „უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპიდან გამომდინარე, აკრძალულია ბრალდებულისათვის ბრალის დადასტურების გარეშე სასჯე-

⁷³ Judgment of the European Court of Human Rights N33977/96 “Ilijkov v. Bulgaria”, 26 July 2001. პარაგრაფი 85.

⁷⁴ ნინო ხაინდრაგა, ბესარიონ ბოხაშვილი, თინათინ ხიდაშელი, წინასწარი პატიმრობის შეფარდებასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლებათა სამართლის ანალიზი (სამოქალაქო საზოგადოების ფონდი 2010) 7-8.

⁷⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N3/2/646 „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2015 წლის 15 სექტემბერი. პარაგრაფი II-73.

⁷⁶ Judgment of the European Court of Human Rights N30210/96 “Kudla v. Poland”, 26 October 2000. პარაგრაფი 110.

⁷⁷ გიორგი თუმანიშვილი, ‘საზოგადოების ინფორმირება მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების თაობაზე და ბრალდებულის პროცესუალური გარანტიები’ (2022) 2 საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი 39.

ლის დაკისრება, ანუ ყოველი სასჯელის უცილობელი წინაპირობაა ბრალის არსებობა.”⁷⁸

ამგვარად, თავისუფლების უფლების პრიმატის „მიზანია თავისუფლების აღკვეთის აბსოლუტური აუცილებლობის შემთხვევაშიც კი, მისი მყისიერი აღდგენის უზრუნველყოფა”.⁷⁹ თავისუფლების უფლების აღდგენის ამგვარ შესაძლებლობად სასამართლოს მხრიდან შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს გირაო, რომელიც მიზნებითა და საფუძვლებით ახლოს დგას პათიმრობასთან და „წარმოადგენს ერთგვარ ალტერნატივას ექსკლუზიურად იმ საქმეებში, რომლებშიც პათიმრობა გამართლებულია ეჭვმიტანილის მიმალვის საფრთხით”.⁸⁰

ინდივიდის თავისუფლების დაცვის როგორც საერთაშორისო, ისე შიდასახელმწიფოებრივი სტანდარტი ავალდებულებს სასამართლოს, დაკავებული ბრალდებულის მიმართ პრიორიტეტულად განიხილოს, ადეკვატური და ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედების პროპორციული გარანტიის საფუძველზე, პირის გათავისუფლების საკითხი. „კონვენციის საფუძველზე არ არსებობს გირაოს სანაცვლოდ პათიმრობიდან გათავისუფლების აბსოლუტური უფლება. თუმცა პათიმარს აქვს უფლება, რომ მისი წინადადება, როგორც მინიმუმ, იქნეს განხილული.”⁸¹ სასამართლოს გადაწყვეტილება როგორც პათიმრობის, ისე გირაოს გამოყენების ნაწილში უნდა იყოს სათანადო გულმოდგინებით დასაბუთებული. „არასწორია აღნიშნული ფაქტი იმგვარად აიხსნას, რომ მხოლოდ მოსამართლის კეთილ ნებაზეა დამოკიდებული, რომელ მათგანს გამოიყენებს, თუ ზემოაღნიშნული საფრთხეებიდან, სულ ცოტა, ერთი მაინც არსებობს”.⁸²

2018 წლის 05 ოქტომბერს ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე, ბრალდებულ მ.გ-ს (მისი მონაწილეობის გარეშე), რომელსაც ბრალი ედებათ საქართველოს სსკ-ის 108-ე მუხლით (განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული) გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, აღკვეთის ღონისძიებად განუსაზღვრა პათიმრობა. აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებისას სასამართლო ბრალდებულთან მიმართებაში იშველიებს საკონსტიტუციო, ევროპულ და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი დასაბუთების სტანდარტებს. სასამართლომ სრულად გაიზიარა ბრალდების მხარის მოტივაცია ბრალდების სიმძიმესთან ერთად,

⁷⁸ კონსტანტინე კუბლაშვილი, ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები (2019) 19.

⁷⁹ ლალი ფაფიაშვილი, დაკავებისა და დაპატიმრების გამოყენების სამართლებრივი საფუძვლები სისხლის სამართლის პროცესში (სტატიათა კრებული) (2010) 165.

⁸⁰ ტრექსელი, *supra* სქოლიო 21, 554.

⁸¹ *ibid*, 555.

⁸² ნიპარიშვილი, *supra* სქოლიო 59, 47.

მიმალვის, მტკიცებულებათა განადგურებისა და მოწმეებზე შესაძლო ზეწოლისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკებთან მიმართებით.⁸³

2018 წლის 05 დეკემბერს ახალციხის რაიონულმა სასამართლომ ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე ბრალდებულ გ.მ-ს, რომელსაც ბრალი ედებოდა საქართველოს სსკ-ის 108-ე მუხლით და 236-ე მუხლის მეოთხე ნაწილით (განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული) გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, აღკვეთის ღონისძიებად განუსაზღვრა პატიმრობა. აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებისას სასამართლო ბრალდებულთან მიმართებაში იშველიებს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი დასაბუთების სტანდარტებს. სასამართლომ სრულად გაიზიარა ბრალდების მხარის მოტივაცია ბრალდების სიმძიმესთან ერთად, მიმალვის, მტკიცებულებათა განადგურებისა და მოწმეებზე შესაძლო ზეწოლისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკებთან მიმართებით.⁸⁴ მსგავსი მსჯელობა განვითარებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოების წარმოებაში არსებულ არაერთ სისხლის სამართლის საქმეზე, ბრალდებულის პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომის დროს.⁸⁵

2019 წლის 28 თებერვალს თეთრიწყაროს რაიონულმა სასამართლომ ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე ბრალდებულ ი.თ-ს, რომელსაც ბრალი ედებოდა საქართველოს სსკ-ის 178-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ და ამავე მუხლის მეოთხე ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით (განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული) გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, აღკვეთის ღონისძიებად განუსაზღვრა პატიმრობა. აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებისას სასამართლო ბრალდებულთან მიმართებაში იშველიებს საკონსტიტუციო, ევროპულ და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი დასაბუთების სტანდარტებს. სასამართლომ გაიზიარა ბრალდების მხარის მოტივაცია ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკთან მიმართებით (ბრალდებულს წარსულში ჰქონდა ჩადენილი არაერთი ქურდობა და ყაჩაღობა), თუმცა მიმალვისა და მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხეებთან მიმართებით აღნიშნა, რომ დასაბუთება იყო აბსტრაქტული და არ იყო გამყარებული შესაბამისი მტკიცებულებებით.⁸⁶

⁸³ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-294, 2018 წლის 05 ოქტომბერი.

⁸⁴ ახალციხის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-277-18, 2018 წლის 05 დეკემბერი.

⁸⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/1170, 2017 წლის 14 მარტი; თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/4013, 2018 წლის 01 სექტემბერი; ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/ა-176/17, 2017 წლის 22 აგვისტო.

⁸⁶ თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10ა/9-19, 2019 წლის 28 თებერვალი.

2. პატიმრობის ვადის გაგრძელება წინასწარი გამოძიების მიმდინარეობისას

ბრალდებულის პატიმრობაში ყოფნა, საწყის ეტაპზე, შესაძლებელია გამართლებული იყოს მიმალვის, მოწმეებზე ზემოქმედებისა და ახალი დანაშაულის საფრთხეების გათვალისწინებით, თუმცა მას შემდეგ, რაც ძირითად მტკიცებულებათა შეგროვება დასრულებულია, ბრალდებულის პატიმრობაში ყოფნა, ყველა შემდგომ ეტაპზე, უნდა იყოს გამყარებული გაცილებით მაღალი ხარისხის „რელევანტური“ და „საკმარისი“ ფაქტობრივი გარემოებებით.

2015 წელს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, თუ ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობაა გამოყენებული, წინასასამართლო სხდომის გამართვის ვადის გაგრძელების შესახებ შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, მისი დაკმაყოფილებიდან არაუგვიანეს 72 საათისა სასამართლო იწვევს მხარეებს, რათა დაადგინოს, აუცილებელია თუ არა აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის ძალაში დატოვება. ამ საკითხის გადაწყვეტისას სასამართლო ხელმძღვანელობს სსსკ-ის 206-ე მუხლით დადგენილი წესითა და სტანდარტით.⁸⁷ აღნიშნული სიახლით, რაც გულისხმობს პატიმრობის აუცილებლობის რეგულარულ გადამოწმებას, სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა შესაბამისობაში მოვიდა საქართველოს საკონსტიტუციო და საერთაშორისო მოთხოვნებთან.

„აღსანიშნავია, რომ სსსკ-ის 206-ე მუხლის მე-8 ნაწილი ითხოვს ახალ არსებით გარემოებას გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის ან გაუქმების თაობაზე შუამდგომლობის დასაშვებად ცნობისათვის, მაგრამ, პრაქტიკულად, 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი ერთი დონის სასამართლოში ერთი შემადგენლობის მიერ შერჩეული პატიმრობის რევიზიის შესაძლებლობას ითვალისწინებს სხვა შემადგენლობის მიერ“.⁸⁸

ევროპული სასამართლო არაერთ საქმეში ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ განვრცობადი პატიმრობა შესაძლებელია გამართლებული იქნეს მხოლოდ მაშინ, როცა აშკარაა ნამდვილი საჯარო ინტერესი, რაც, უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიუხედავად, გადაწონის პირის ინდივიდუალური თავისუფლების პატივისცემის დანაწესს. ნებისმიერი სამართლებრივი სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს სავალდებულო პატიმრობას, ავტომატურად ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტს.⁸⁹

⁸⁷ მუხლი 208, ნაწილი 4, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

⁸⁸ გიორგაძე, supra სქოლიო 33, 657.

⁸⁹ Judgment of the European Court of Human Rights N33977/96 “Ilijkov v. Bulgaria”, 26 July 2001. პარაგრაფი 84.

ევროპული სასამართლოსთვის, ზოგადად, მისაღებია ბრალად შერაცხული ქმედების სიმძიმისა და მოსალოდნელი მძიმე სასჯელის გათვალისწინება მიმალვისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკის შეფასებისას. მაგრამ ქმედების სიმძიმე და ძალადობრივი ხასიათი დროის გასვლასთან ერთად აღარ არის საკმარისი ამ საფუძვლით პატიმრობის გამართლებისათვის. თუმცა, ამავედროულად, სასამართლოსთვის მისაღებია დასაბუთება, დაკავშირებული – ბრალდებულის სამსახურებრივ პოზიციასთან, მის კავშირებთან სამართალდამცავ ორგანოებსა თუ დანაშაულებრივ სამყაროსთან, ბრალდებულის მიმალვის, მოწმეებზე ზემოქმედებისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკების შეფასებისას.⁹⁰

ევროპული სასამართლო ერთ-ერთ საქმეზე აღნიშნავს, რომ „სამართალწარმოების არცერთ ეტაპზე ხელისუფლების ორგანოებს არ განუხილავთ, აჭარბებდა თუ არა განმცხადებლის პატიმრობა „გონივრულ ვადას“. ასეთ ანალიზს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ადგილი უნდა დაეკავებინა ეროვნული ორგანოების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც განმცხადებელმა მრავალი თვე გაატარა ციხეში, თუმცა გონივრული ვადის ტესტი არასოდეს გამოუყენებიათ“.⁹¹ პატიმრობის ვადის გაგრძელების თითოეულ ეტაპზე „სასამართლომ უნდა აჩვენოს, როგორ მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ვადის გაგრძელების განმაპირობებელი მიზეზი კვლავაც არსებობს. ვადის გაგრძელების მიზეზი უნდა იყოს მისაღწევი მიზნის პროპორციული“.⁹²

2019 წლის 15 იანვარს ახალციხის რაიონულმა სასამართლომ ბრალდებულ გ.მ-ს მიმართ, რომელსაც ბრალი ედებოდა საქართველოს სსკ-ის 108-ე მუხლით და 236-ე მუხლის მეოთხე ნაწილით (განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული) გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, რომლის მიმართ გაგრძელებული იქნა წინასასამართლო სხდომის ვადა, გამოყენებული პატიმრობა დატოვა ძალაში. პატიმრობის აუცილებლობის დასაბუთებისას სასამართლო ბრალდებულთან მიმართებაში იშველიებს ევროპულ და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი დასაბუთების სტანდარტებს. სასამართლომ ამჯერადაც სრულად გაიზიარა ბრალდების მხარის მოტივაცია ბრალდების სიმძიმესთან ერთად, მიმალვის, მტკიცებულებათა განადგურებისა და მოწმეებზე შესაძლო ზეწოლისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკებთან მიმართებით და ჩათვალა, რომ ნაკლებად

⁹⁰ Judgment of the European Court of Human Rights N51857/13 “Amirov v. Russia”, 27 November 2014. პარაგრაფები 105, 107.

⁹¹ Judgment of the European Court of Human Rights N7064/05 “Mamedova v. Russia”, 07 June 2006. პარაგრაფი 82; ჯოზეფ მაკბრაიტი, ადამიანის უფლებები და სისხლის სამართლის პროცესი (2012) 103.

⁹² ფაფიაშვილი, supra სქოლიო 79, 190.

მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება ვერ უზრუნველყოფდა აღკვეთის ღონისძიების მიზნების განხორციელებას.⁹³

2018 წლის 01 აგვისტოს თეთრიწყაროს რაიონულმა სასამართლომ ბრალდებულ პ.ფ-ს მიმართ, რომელსაც ბრალი ედებოდა საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ და ამავე მუხლის მესამე ნაწილის „გ“ და მეოთხე ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით (მძიმე დანაშაული) გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, რომლის მიმართ გაგრძელებული იქნა წინასასამართლო სხდომის ვადა, გამოყენებული პათიმრობა დატოვა ძალაში. სასამართლომ ამჯერადაც სრულად გაიზიარა ბრალდების მხარის მოტივაცია მიმალვისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკებთან მიმართებით (ბრალდებულს წარსულში ჰქონდა ჩადენილი არაერთი ქურდობა და იმყოფებოდა პირობითი მსჯავრის გამოსაცდელ ვადაში) და ჩათვალა, რომ ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება ვერ უზრუნველყოფდა აღკვეთის ღონისძიების მიზნების განხორციელებას.⁹⁴ ანალოგიური მსჯელობა განვითარებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოების წარმოებაში არსებულ არაერთ სისხლის სამართლის საქმეზე, ბრალდებულის აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პათიმრობის ძალაში დატოვების განხილვის (გადასინჯვის) სხდომის დროს.⁹⁵

3. პათიმრობის ვადის გაგრძელება საქმის სასამართლოში განხილვისას

სასამართლოში საქმის განხილვა კანონით დადგენილი წესით გონივრულ ვადაში უნდა დასრულდეს. კონვენციით ბრალდებული „აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში“.⁹⁶ აუცილებელია, რომ „სამართალწარმოების მთელი ხანგრძლივობა კონტროლის ქვეშ იყოს და ყველა აუცილებელი ღონისძიება იქნეს მიღებული მის დასაჩქარებლად“.⁹⁷ აღნიშნული უნივერსალური წესი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, როცა პირი პათიმრობაში იმყოფება. სასამართლო ვალდებულია პრიორიტეტულად განიხილოს ის სისხლის სამართლის საქმე, რომელშიც ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებულია პათიმრობა.⁹⁸

⁹³ ახალციხის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N2799660-2-19, 2019 წლის 15 იანვარი.

⁹⁴ თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N1/28-18, 2018 წლის 01 აგვისტო.

⁹⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N146/1937-17, 2017 წლის 24 აპრილი; თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N371/4744-18, 2018 წლის 10 ოქტომბერი; ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება საქმეზე N10/160-218, 2018 წლის 22 ნოემბერი; თელავის რაიონული სასამართლოს განჩინება საქმეზე N443-17, 2017 წლის 21 ნოემბერი.

⁹⁶ მუხლი 5, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია.

⁹⁷ ხაინდრავა, ბოხაშვილი, ხიდაშელი, supra სქოლიო 74, 29.

⁹⁸ მუხლი 8, ნაწილი 3, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

2015 წლიდან სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, პატიმრობაში მყოფი პირის მიმართ სასამართლო განაჩენის გამოტანამდე, თავისი ინიციატივით, პერიოდულად, ორ თვეში ერთხელ მაინც, განიხილავს აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობას.⁹⁹ „აღნიშნული საკითხის განხილვისას მოსამართლე ხელმძღვანელობს 206-ე მუხლით დადგენილი წესითა და სტანდარტით, რაც გულისხმობს აღკვეთის ღონისძიების გაუქმების, შეცვლის ან ძალაში დატოვების შესახებ მხარეთა მოსაზრებების მოსმენას და აღნიშნულის საფუძველზე რომელიმე გადაწყვეტილების მიღებას“.¹⁰⁰ სასამართლოს გადაწყვეტილება პირის პატიმრობაში დატოვების შესახებ უნდა იყოს სათანადოდ არგუმენტირებული, მასში ცხადად უნდა იკითხებოდეს „გათავისუფლებაზე უარის თქმის მიზეზები“.¹⁰¹

ევროპული სასამართლო საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნავს, რომ ეროვნულმა სასამართლომ პატიმრობის გაგრძელებისას გამოიტანა სტანდარტული, შაბლონური გადაწყვეტილება, რომელიც არ შეიცავდა დასაბუთებას. სასამართლომ იხელმძღვანელა წინასწარ დაბეჭდილი ფორმით და დაეყრდნო აბსტრაქტულ ცნებებს, რითაც დაირღვა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი.¹⁰²

სასამართლომ პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობაზე მსჯელობისას, საქმის განხილვის ყველა ეტაპზე, მათ შორის, დასკვნით ეტაპზეც, „მაინც უნდა შეამოწმოს იმ საჯარო ინტერესის არსებობის დამადასტურებელი ყველა გარემოება, რომელიც, უდანაშაულობის პრეზუმფციის გათვალისწინებით, ამართლებს გადახვევას ადამიანის პირადი თავისუფლების პატივისცემის ზოგადი წესიდან.“¹⁰³

კანონი უნდა განსაზღვრავდეს სასამართლოს დისკრეციას და აღკვეთის ღონისძიების, ასევე სასჯელის შეფარდებისას მოსამართლეს აძლევდეს საქმის ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინების შესაძლებლობას.¹⁰⁴ „ქართული კანონმდებლობა პატიმრობის გადასინჯვის ნაწილში საერთაშორისო სტანდარტებს შეესაბამება, თუმცა, როგორც პრაქტიკა აჩვენებს, მისი ძალაში დატოვების მაჩვენებელი მაინც მაღალია“.¹⁰⁵

⁹⁹ მუხლი 2301, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

¹⁰⁰ გიორგაძე, *supra* სქოლიო 33, 681.

¹⁰¹ ტრექსელი, *supra* სქოლიო 21, 544.

¹⁰² Judgment of the European Court of Human Rights N21571/05 “Mindadze and Nemsitsveridze v. Georgia”, 01 September 2017. პარაგრაფები 125, 127.

¹⁰³ ლავრენტი მალაქაძე, სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვა (სტატიათა კრებული) (2019) 417.

¹⁰⁴ ხატია შეყილაძე, ‘სასჯელის დანიშვნა დანაშაულის რეციდივის დროს (სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი)’ (2023) 7 სამართლის მეთოდები 61.

¹⁰⁵ თამარ ბოჭორიშვილი, ბექა თაკალანძე და ალექსანდრე პრეზანტი, აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სტანდარტები (საქართველოს იურისტთა ასოციაციის კვლევა) (2020) 28.

2019 წლის 11 აპრილს საქმის არსებითი განხილვისას, სასამართლო კიდევ ერთხელ მიუბრუნდა გ.გ-ს და მ.მ-ს და სხვების მიმართ გამოყენებული პათიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხს და ისინი დატოვა პათიმრობაში. სასამართლომ მიიჩნია, რომ საფრთხეები, რომლებიც თავის დროზე საფუძვლად დაედო ბრალდებულების პათიმრობას, არ შეცვლილა.¹⁰⁶ 2019 წლის 27 მაისს თბილისის საქალაქო სასამართლომ დაადგინა გამამტყუნებელი განაჩენი და გ.გ-ს და მ.მ-ს სასჯელის სახედ და ზომად განესაზღვრა 9 წლით და 6 თვით (გ-გ) და 6 წლითა და 6 თვით (მ.მ.) თავისუფლების აღკვეთა (პათიმრობაში იმყოფებოდნენ 2018 წლის 29 აგვისტოდან).¹⁰⁷ 2020 წლის 09 იანვარს, საქმის არსებითი განხილვისას, სასამართლო კიდევ ერთხელ მიუბრუნდა მ.მ-ს მიმართ გამოყენებული პათიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხს და მ.მ. დატოვა პათიმრობაში. სასამართლომ მიიჩნია, რომ საფრთხეები, რომლებიც თავის დროზე საფუძვლად დაედო ბრალდებულის პათიმრობას, არ შეცვლილა.¹⁰⁸ 2020 წლის 07 თებერვალს ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ დაადგინა გამამტყუნებელი განაჩენი მ.მ-ს სასჯელის სახედ და ზომად განესაზღვრა 11 წლით თავისუფლების აღკვეთა (მ.მ. პათიმრობაში იმყოფებოდა 2019 წლის 16 დეკემბრიდან).¹⁰⁹ გარდა ზემოაღნიშნულისა, სტატიამ მუშაობის დროს შესწავლილი იქნა საქართველოს საერთო სასამართლოების არაერთი განაჩენი, გადაწყვეტილება, სხდომის ოქმი, რომელთა ანალიზიც ხაზს უსვამს პათიმრობის ძალაში დატოვების (განგრძობადი პათიმრობის) საკმაოდ მაღალ მაჩვენებელს.¹¹⁰

შეჯამების სახით უნდა ითქვას, რომ საერთო სასამართლოების პრაქტიკა ადამიანის ერთ-ერთი ფუნდამენტური თავისუფლების უფლების სათანადოდ დაცვის აუცილებლობის კუთხით ცალსახა და ერთგვაროვანია. საერთო სასამართლოები აღკვეთის ღონისძიებას, პათიმრობას განიხილავენ ადამიანის თავისუფლების უფლებაში შეჭრის ერთ-ერთ ყველაზე მძიმე ფორმად. მოსამართლეები სათანადო გულმოდგინებით ეკიდებიან აღკვეთის ღონისძიებად პათიმრობის, როგორც ყველაზე მკაცრი აღკვეთის

¹⁰⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სხდომის ოქმი საქმეზე N1-5655-18, 2019 წლის 11 აპრილი.

¹⁰⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N1ბ/1127-19, 2019 წლის 16 დეკემბერი.

¹⁰⁸ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სხდომის ოქმი საქმეზე N1/88-19, 2020 წლის 09 იანვარი.

¹⁰⁹ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N1/88-19, 2020 წლის 07 თებერვალი.

¹¹⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სხდომის ოქმი საქმეზე N1/2331-17, 2017 წლის 20 ნოემბერი; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N1ბ/107-18, 2018 წლის 14 მაისი; ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სხდომის ოქმი საქმეზე N1-981/17, 2018 წლის 13 მარტი; ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N1-981/17, 2018 წლის 17 მაისი; ახალციხის რაიონული სასამართლოს საოქმო განჩინება საქმეზე N2967395-1/103-19, 2019 წლის 09 ივლისი; ახალციხის რაიონული სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N2967395-1/103-19, 2019 წლის 25 ივლისი; თელავის რაიონული სასამართლოს სხდომის ოქმი საქმეზე N1-22-18, 2018 წლის 20 მარტი; თელავის რაიონული სასამართლოს განაჩენი საქმეზე N1/22-18, 2018 წლის 23 აპრილი.

ლონისძიების, შეფარდების საკითხს, რაც, უდავოდ, მისასაღმებელია. თავისუფლების პრეზუმციის ჭრილში, წინგადადგმულ ნაბიჯად უნდა შეფასდეს პატიმრობის აუცილებლობის ორ თვეში ერთხელ შემოწმების მექანიზმის ამოქმედება.¹¹¹

საერთო სასამართლოების განჩინებებისა და სასამართლო სხდომის ოქმების ანალიზი ცხადყოფს, რომ საერთო სასამართლოები როგორც წინასწარ გამოძიებაში წინასასამართლო სხდომის გამართვის ვადის გაგრძელებისას, ისე საქმის სასამართლოში განხილვისას, ყოველ ორ თვეში ერთხელ, სავალდებულო წესით განიხილავენ პატიმრობის აუცილებლობის მიზანშეწონილობის საკითხს. წინასწარ გამოძიებაში პირის პატიმრობაში დატოვებისას, განჩინება დგება წერილობითი ფორმით, თუმცა საქმის სასამართლოში განხილვისას, სასამართლოს მიერ გამოტანილი საოქმო განჩინებები იწერება ელექტრონულად სასამართლო პროცესის ფიქსაციის ტექნიკური სისტემის გამოყენებით.

გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ ერთი მხრივ, მაღალია პატიმრობის უცვლელად დატოვების პრაქტიკა. მეორე მხრივ, განგრძობადი პატიმრობისას საერთო სასამართლოების დასაბუთება ძირითადად ეყრდობა ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების სხდომაზე შემოთავაზებულ დასაბუთების ჩარჩოს, მაშინ, როცა საერთო სასამართლოები პირის პატიმრობაში ყოფნის აუცილებლობის საკითხის შემოწმებისას, დროის გასვლასთან ერთად, პირის პატიმრობაში დატოვების გადაწყვეტილების მიღებისას, როგორც წინასწარი გამოძიების, ისე საქმის სასამართლოში განხილვისას, სულ უფრო მეტი არგუმენტების მოშველიებით უნდა ასაბუთებდნენ.

V. დასკვნა

საერთო სასამართლოების მხრიდან მზარდია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის გამოყენების ხარისხი, რასაც, სამწუხაროდ, ვერ ვიტყვით საქართველოს კონსტიტუციისა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაზე. საერთო სასამართლოების განჩინებებში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ცალკეული გადაწყვეტილებების ციტირებისას, ჯერ კიდევ მწირია, ევროპული სტანდარტის შესაბამისად, თითოულ საქმეში არსებული გარემოებების მისადაგების პრაქტიკა. ასევე ხში-

¹¹¹ მუხლები 208, 219 და 2301, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. პატიმრობის აუცილებლობის ორ თვეში ერთხელ შემოწმების საგარანტიო მექანიზმი ამოქმედდა 2015 წლიდან. საქართველოს 2015 წლის 8 ივლისის კანონი N3976.

რად დარღვეულია ციტირების სარეკომენდაციო წესი, რაც გულისხმობს გამოყენებული გადაწყვეტილების მითითებას დასახელების, განაცხადის ნომრითა და შესაბამისი პარაგრაფითურთ, რაც ხელს შეუწყობდა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის სწორ და მიზნობრივ გამოყენებას.

საერთო სასამართლოების განჩინებების ანალიზი ცხადყოფს იმასაც, რომ, უმრავლეს შემთხვევაში, გადაწყვეტილებებს არ გააჩნია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსათვის დამახასიათებელი გამართული სტრუქტურა, რაც ქმნის არაერთგვაროვანი პრაქტიკის შესაძლებლობას.

საერთო სასამართლოები, ერთი მხრივ, სათანადო გულმოდგინებით ასაბუთებენ პათიმრობის უკიდურეს შემთხვევაში გამოყენების აუცილებლობას, თუმცა არ ასაბუთებენ პირის გადაუდებელი წესით დაკავების აუცილებლობასა და გირაოს შეფარდებისას მის გადახდამდე პათიმრობის გამოყენების მიზნებსა და საფუძვლებს, რაც ზრდის პირის პათიმრობაში გაუმართლებლად ხანგრძლივი ვადით ყოფნის ალბათობას (არაერთი ბრალდებული, რომელსაც შეფარდებული აქვს საპათიმრო გირაო, გირაოს თანხის გადაუხდელობის გამო რჩება პათიმრობაში).

ბრალდებულის პათიმრობაში გაუმართლებლად გრძელი პერიოდით ყოფნის შეზღუდვის ეფექტურ მექანიზმად, 2015 წელს კანონმდებლის მიერ შემოთავაზებული იქნა პათიმრობის აუცილებლობის ორ თვეში ერთხელ შემოწმების სავალდებულო ნორმა. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზისას გამოიკვეთა, რომ საერთო სასამართლოები, ერთი მხრივ, ზედმიწევნით იცავენ პათიმრობის აუცილებლობის ორ თვეში ერთხელ შემოწმების სავალდებულო წესს, მეორე მხრივ, როგორც წინასწარი გამოძიებისას მიღებული განჩინებების, ისე საქმის სასამართლოში განხილვისას გამოტანილი საოქმო განჩინებების შინაარსობრივი მხარე, უმეტესწილად, მოკლებულია მყარ დასაბუთებას.

აღნიშნული შესაძლოა გამოწვეული იყოს საქმეთა, მათ შორის საპათიმრო საქმეთა, სიმრავლით, ასევე იმ გარემოებითაც, რომ დროის გასვლასთან ერთად პათიმრობის გამოსაყენებლად მოსაშველიებელი არგუმენტები მცირდება, რის გამოც საერთო სასამართლოები ხშირად ერთგვაროვნად მიუთითებენ ახალი არსებითი გარემოებების არარსებობაზე მაშინ, როცა დროის გასვლასთან ერთად პირის განგრძობად პათიმრობაში ყოფნა კონკრეტული, გაცილებით უფრო მაღალი ხარისხის „რელევანტური“ და „საკმარისი“ მტკიცებულებების მოშველიებით უნდა დასაბუთდეს.

ამდენად, საპროცესო იძულების ღონისძიება – დაკავების საფუძვლით გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით ბრალდებულის მიმართ პატიმრობის გამოყენება – უნდა გაუქმდეს. საქმის სასამართლოში განხილვისას განგრძობადი პატიმრობისას, პირის პატიმრობაში ყოფნის აუცილებლობის საკითხის სათანადო გულმოდგინებით შესწავლის ამოცანის მიღწევას მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობდა საოქმო განჩინებათა სავალდებულოდ წერილობითი ფორმით მიღების წესის შემოღება, სადაც დასაბუთებული იქნება ბრალდებულის პატიმრობაში ყოფნისათვის აუცილებელი თითოეული საფუძველი.